

**АНАЛІЗ  
РІВНЯ ЗАПОЗИЧЕНЬ ТА ЇХ  
ПОВЕРНЕННЯ ПЕНСІЙНИМ  
ФОНДОМ УКРАЇНИ  
ПРОТЯГОМ 2016–2018 РР.**

## **Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України**

вул. Лютеранська 28а, офіс 2

01024, м. Київ, Україна

тел. +38 044 290 47 37

info@feao.org.ua

www.feao.org.ua

www.facebook.com/feao.vru/

У публікації проаналізовано запозичення Пенсійного фонду України з Єдиного казначейського рахунку та рівень їх повернення протягом 2016–2018 рр. Окрім того, показано помісячну динаміку отримання та повернення позик протягом цього періоду, а також рівень непогашених позик.

Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України створено в межах проекту, що імплементується консорціумом партнерів, адмініструється Вестмінстерською фундацією за демократію (WFD) та фінансується програмою «Підтримка реформи управління державними фінансами» Німецького товариства міжнародного співробітництва (GIZ) за дорученням Федерального Міністерства економічної співпраці та розвитку Німеччини (BMZ) та Міністерства Великої Британії з питань міжнародного розвитку (DfID).

Завдання Офісу полягає в посиленні ефективності та якості економічного й фінансового законодавства, яке розробляє й ухвалює Верховна Рада України, та підвищенні рівня використання наявної в Україні фінансової інформації для здійснення ефективного нагляду за діяльністю уряду.

Передрук цього матеріалу авторизований. Дозвіл на використання або передрук тексту необхідно отримати на пряму від власників прав.

Підготували: Максим Усар, к. е. н., доцент Алла Іващенко.

*За заг. редакцією Віктора Мазярчука.*

Думки, висловлені в матеріалах авторів, необов'язково відображають точку зору ОФЕА, його працівників або представників наглядової ради.

Автори не є співробітниками, не консультують, не володіють акціями та не отримують фінансування від жодної компанії чи організації, яка мала б користь від цього матеріалу, а також жодним чином з ними не пов'язані.

**© Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України, 2019**

## ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Аналіз динаміки отримання позик з Єдиного казначейського рахунку та їх повернення Пенсійним фондом України протягом 2016–2018 рр.....	5
2. Аналіз урядових заходів зі зміни строків виплати заборгованості Пенсійним фондом України.....	8
Висновки.....	9

## ВСТУП

Основним завданням Пенсійного фонду України (далі – ПФУ) є своєчасна та повноцінна виплата пенсій пенсіонерам. Будь-яка затримка виплат пенсій сприймається суспільством як фактор нестабільної роботи державних органів, тому в разі нестачі коштів ПФУ залучає позики з Єдиного казначейського рахунку.

Протягом 2018–2019 рр. експерти Офісу з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України проаналізували проблеми, пов'язані із несвоєчасною виплатою пенсій та несвоєчасним поверненням позик ПФУ, отриманих з Єдиного казначейського рахунку<sup>1</sup>. Зокрема, було виявлено перевищення фактичних видатків ПФУ над запланованими та описано причини несвоєчасної виплати пенсій у липні 2018 року.

У цьому дослідженні проаналізовано помісячну динаміку отримання позик ПФУ з Єдиного казначейського рахунку у 2018 році та проведено порівняння з даними 2016–2017 рр. Визначено, що 2018 став роком отримання найбільшої кількості та сум позик ПФУ з Єдиного казначейського рахунку протягом 2016–2018 рр.

---

<sup>1</sup> Деталі в аналітичних матеріалах ОФЕА: Аналіз несвоєчасності виплати пенсій у липні 2018 року. Отримано 19 лютого 2019 року з: <https://feao.org.ua/products/untimely-pensions-07-18/>; Аналіз надходжень, видатків та запозичень Пенсійного фонду України у січні-жовтні 2018 року. Отримано 19 лютого 2019 року з: <https://feao.org.ua/products/pf-01-10-2018/>.

## **1. АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ОТРИМАННЯ ПОЗИК З ЄДИНОГО КАЗНАЧЕЙСЬКОГО РАХУНКУ ТА ЇХ ПОВЕРНЕННЯ ПЕНСІЙНИМ ФОНДОМ УКРАЇНИ ПРОТЯГОМ 2016–2018 РР.**

У 2016 році вперше за останні дев'ять років ПФУ не залучав позики з Єдиного казначейського рахунку<sup>2</sup>, окрім того, зменшив залишок неповернутих позик за попередні роки на 2,4 млрд грн, а також здійснив авансову виплату пенсій на січень 2017 року без залучення додаткових коштів з державного бюджету України розміром 10,4 млрд грн<sup>3</sup>.

Однак у другій половині січня 2017 року ПФУ здійснив запозичення з Єдиного казначейського рахунку розміром 4,5 млрд грн. Отримані запозичення були повернуті частками – наприкінці січня (2,5 млрд грн) та на початку лютого (2 млрд грн). Більше запозичень у 2017 році ПФУ не залучав.

У 2018 році ПФУ залучив 82 позики на суму 89,5 млрд грн. Середній розмір позики становив 1,1 млрд грн. Найбільше коштів було залучено в II та IV кварталах (28,3 та 29,8 млрд грн відповідно). Найбільша сума позики становила 4 млрд грн і була надана ПФУ з Єдиного казначейського рахунку 22 грудня 2018 року.

Щодо повернення позик, то за 2018 рік ПФУ повертав кошти 102 рази на загальну суму 84,7 млрд грн. Середній розмір повернутої позики становив 830 млн грн. Найбільший рівень повернення коштів спостерігався у II та IV кварталах (23,6 та 36,7 млрд грн відповідно). Найбільшу суму було повернуто 28 вересня 2018 року – 3,3 млрд грн.

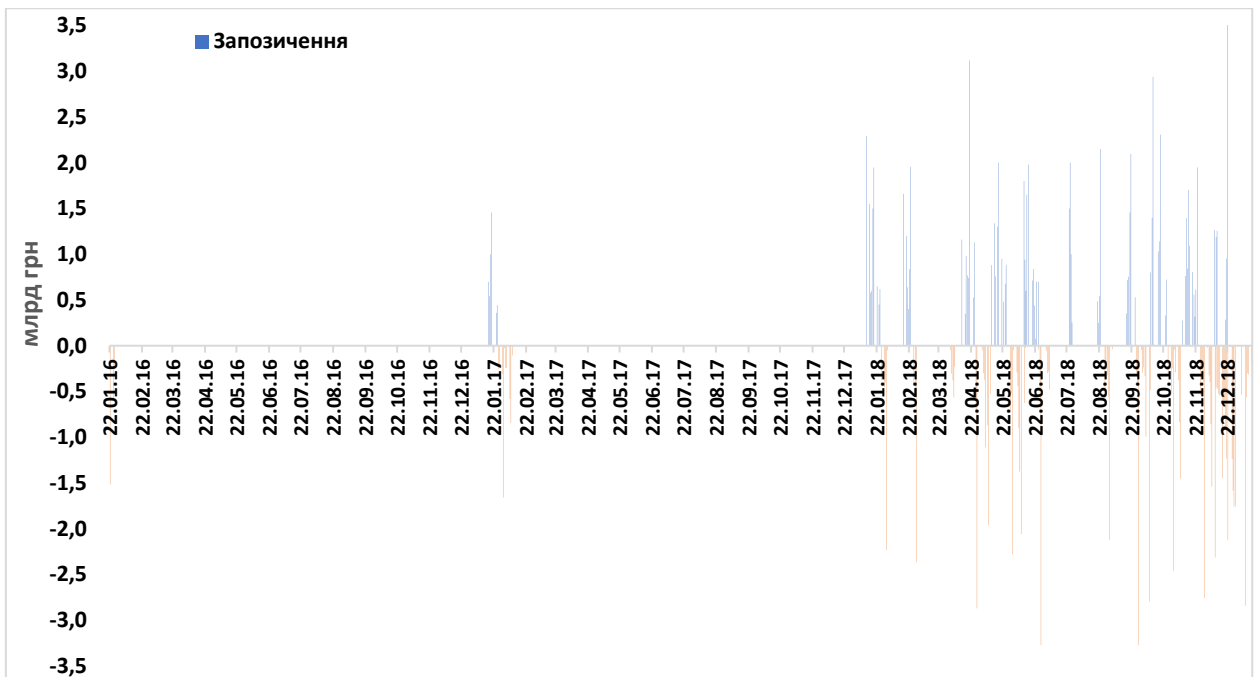
Станом на 01.01.2019 року не повернуто 4,8 млрд грн позик, отриманих ПФУ з Єдиного казначейського рахунку.

Протягом 3-14 січня 2019 року ПФУ повернув заборгованість у повному обсязі (4,8 млрд грн). При цьому вже 11 та 14 січня, тобто в період, коли позики за 2018 рік були погашені не в повному обсязі, залучив додаткові позики з Єдиного казначейського рахунку.

Динаміку запозичень ПФУ з Єдиного казначейського рахунку та рівень їх повернення (помісячно) зображено на рис. 1.

---

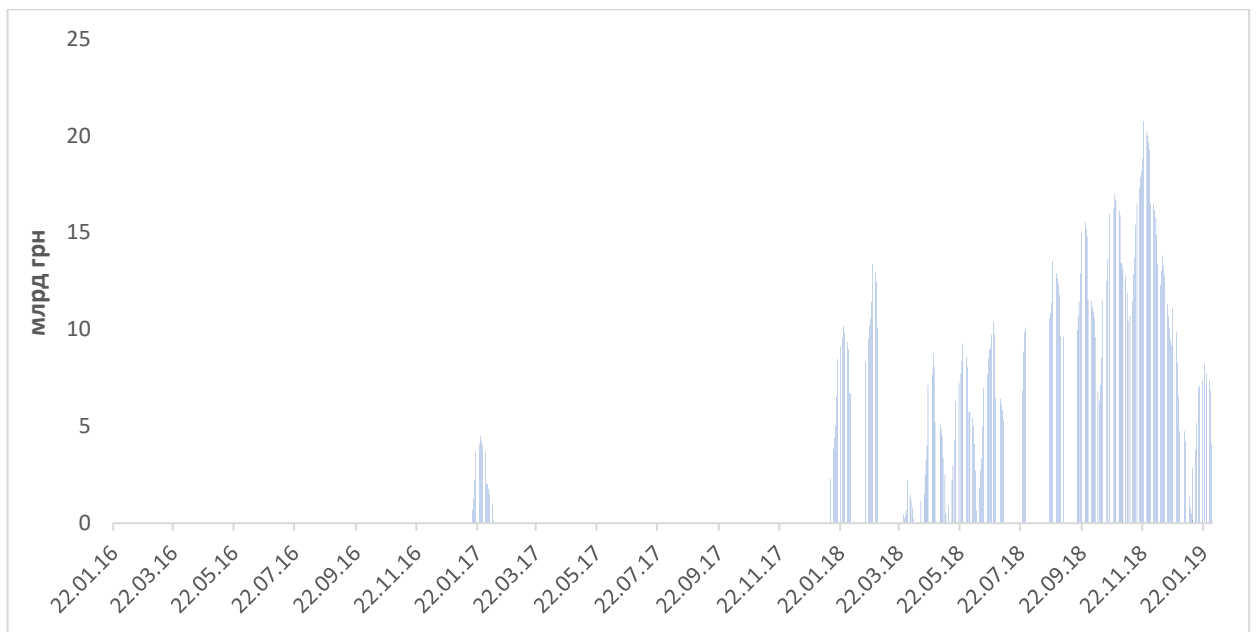
<sup>2,3</sup> Пенсійний фонд України. Звіт про роботу Пенсійного фонду України за 2016 рік. Отримано 19 лютого 2019 року з: <https://www.pfu.gov.ua/category/informatsiya/byudzhet/zvitnist-ta-analitsiya/analitsiya/oglyad-osnovnyh-pidsumkiv-roboty/page/2/>.



**Рис. 1.** Динаміка запозичень ПФУ з Єдиного казначейського рахунку та рівень їх повернення, 2016–2019 рр. (помісячно), млрд грн

**Джерело:** сформовано авторами на основі звітів Державної казначейської служби України та відповіді на письмовий запит<sup>4</sup>.

Протягом 2016 року, як було зазначено, ПФУ не залучав додаткові кошти з Єдиного казначейського рахунку на пенсійні виплати. У 2017 році здійснював запозичення в січні. Протягом 2018 року ПФУ систематично запозичував кошти на непенсійні виплати.



<sup>4</sup> Державна казначейська служба України. Позики, надані з ЄКР Пенсійному фонду України. Отримано 19 лютого 2019 року з: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/pensijnomu-fondu-ukrayini>. Державна казначейська служба України. Відповідь на запит від 21.02.2019 року №10-06-06/3369.

**Рис. 2.** Залишки непогашених позик ПФУ з Єдиного казначейського рахунку, 2016–2019 рр., млрд грн (без урахування простроченої заборгованості попередніх років розміром 48 млрд грн)

**Джерело:** сформовано авторами на основі звітів Державної казначейської служби України та відповіді на запит<sup>5</sup>.

Як видно на рис. 2, протягом перших двох місяців спостерігається збільшення запозичень у першій половині місяця і їх повернення в кінці місяця. Проте, починаючи з березня, суми позик ПФУ постійно зростають. Найбільша за розміром сума непогашених позик датована 23 листопада 2018 року і становила 20,7 млрд грн.

Додатково зазначимо, що в ПФУ існує прострочена заборгованість перед Єдиним казначейським рахунком. На 01.01.2019 року її розмір становив 48 млрд грн. Ця заборгованість виникла протягом 2007–2015 рр.

Більш детально аналіз урядових заходів із погашення заборгованості ПФУ за новими запозиченнями розглянуто в наступному розділі.

---

<sup>5</sup> Державна казначейська служба України. Позики, надані з ЄКР Пенсійному фонду України. Отримано 19 лютого 2019 року з: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/pensijnomu-fondu-ukrayini>. Державна казначейська служба України. Відповідь на письмовий запит від 21.02.2019 року №10-06-06/3369.

## 2. АНАЛІЗ УРЯДОВИХ ЗАХОДІВ ЗІ ЗМІНИ СТРОКІВ ВИПЛАТИ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПЕНСІЙНИМ ФОНДОМ УКРАЇНИ

З огляду на поступове зростання боргу ПФУ перед Державною казначейською службою України Міністерство соціальної політики України підготувало проект постанови для внесення змін до порядку надання та повернення позик ПФУ. Кабінет Міністрів України 14 листопада 2018 року схвалив Постанову «Про внесення зміни до пункту 5 покриття тимчасових касових розривів Пенсійного фонду України, пов'язаних з виплатою пенсій», №1115, якою вніс зміни до Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку покриття тимчасових касових розривів Пенсійного фонду України, пов'язаних з виплатою пенсій» від 01.12.2010 року №1080.

Ця постанова дозволяла повертати отримані з Єдиного казначейського рахунку позики поточного року в наступному році (видалено формулювання «на умовах її погашення до кінця поточного бюджетного періоду»)⁶. Як зазначалося в супровідних документах, її метою було недопущення заборгованості із виплатою пенсій, пов'язаною із недостатністю фінансових ресурсів⁷.

Ухвалення постанови дозволило б ПФУ постійно нарощувати борги, що небезпечно для фінансової системи. З огляду на непогашений борг ПФУ розміром 48 млрд грн така процедура видається ще більш загрозовою.

Проте за ініціативи Міністерства фінансів України Кабінет Міністрів України 27 грудня 2018 року затвердив Постанову «Про внесення зміни до пункту 5 Порядку покриття тимчасових касових розривів Пенсійного фонду України, пов'язаних з виплатою пенсій» №1173, яка пропонує викласти п. 5 вищезазначеного порядку так: «Позика надається на умовах її обов'язкового погашення до кінця поточного бюджетного періоду без нарахування відсотків за її користування», фактично повернувши початкову редакцію документа.

---

<sup>6</sup> Українська правда. Рева хоче скасувати терміни повернення боргів Пенсійного фонду. Отримано 15 листопада 2018 року з: <https://bit.ly/2TB7jxN>.

<sup>7</sup> Українська правда. Рева хоче скасувати терміни повернення боргів Пенсійного фонду. Отримано 15 листопада 2018 року з: <https://bit.ly/2JlizsM>.



## **ВИСНОВКИ**

Отже, 2018 став роком отримання найбільшої кількості позик ПФУ з Єдиного казначейського рахунку. Загалом залучено 82 позики на суму 89,5 млрд грн. Протягом 2016–2018 рр. подібну кількість запозичень було здійснено лише в 2018 році. Для порівняння: у 2016 році не було залучено жодної позики, а також зменшено на 2,4 млрд грн залишок позик попередніх років.

У 2018 році найбільша нестача коштів у ПФУ спостерігалася в II та IV кварталах (з Єдиного казначейського рахунку було залучено 28,3 та 29,8 млрд грн відповідно), а найбільшу суму позики було отримано 22 грудня 2018 року – 4 млрд грн.

Станом на 01.01.2019 року не повернуто 4,8 млрд грн позик, отриманих ПФУ з Єдиного казначейського рахунку у 2018 році. Вони поверталися протягом 3-14 січня 2019 року. Однак уже 11 та 14 січня, не повернувши повну суму позик, отриманих у 2018 році, ПФУ залучив додаткові кошти з Єдиного казначейського рахунку розміром 8,2 млрд грн. З них станом на 01.02.2019 року повернув лише половину – 4,1 млрд грн.



вул. Лютеранська, 28а, офіс 1  
тел. +38 044 290 47 37  
01024, Київ, Україна  
[info@feao.org.ua](mailto:info@feao.org.ua)  
[www.feao.org.ua](http://www.feao.org.ua)  
[www.facebook.com/feao.vru/](https://www.facebook.com/feao.vru/)

© Офіс з фінансового та економічного аналізу у Верховній Раді України, 2019  
Передрук цього матеріалу авторизований. Дозвіл на використання або передрук  
тексту необхідно отримати напряму від власників прав.